

עם הפרישה

והתרחבה פעולת האירגון ואפרים נאלץ להשׁתחרר מהעבודה במשק ולהקדיש את כל זמנו לתפקיד המזכיר של האגודה, ששמה הוסב באותן השנים ל"התאחדות מגדלי בקר בישראל".

במה עסק אפרים, בשמשו בתפקיד המזכיר של ההתאחדות במשך 30 שנה? כשסוקרים את שטחי הפעולה שלו, קשה להצביע על איזה מחדר שהוא או התעלמות מכל בעיה שהיא שהייתה קשורה בפיתוח הענף בארץ. היה עליו לכונן את "ספר העדר", לארגן את ביקורת התנובה במשקים רבים ככל האפשר, להשתתף באירגון הקורסים המקצועיים, בעריכת תצוגות בקר וכו', וכו', כלומר — לארגן מבראשית פעולות ומפעלים לקידום הענף ולשקוד על התקיימותם.

אולם אפרים לא הסתפק בעבודה משרדית-מינהלית — הוא היה חי את המתרחש יום-יום בענף מבחינה מקצועית וכלכלית והשתתף בפתרון כל מיני בעיות שהופיעו, תוך תחושת האחריות לשלומן ופיתוחן של הענף בכל משק ומשק. באותם הימים, כשכל עדר בפני עצמו היה זקוק לפר פרטי, הרי שימש הוא הבר-סמכא ברכישת הפרים (בארץ ובחוץ-לארץ), בהערכת טיבם, ולעתים די קרובות, אף בקביעת מחירם. ולא תהיה הפרזה בדבר אם נגיד שרובה של ההתקדמות בהשבחה הגאנאטית שהושגה בעדרינו באה לנו הודות לטביעת-עינו הטובה של אפרים, ידיעתו ואחריותו הרבה בבחירת פרי-רבייה "בימים ההם". אין צורך למנות את כל הפרים המשביחים שהעלה בחכתו, ודי לנו בהזכרת ה"זכיה הגדולה", בה הוא זיכה את בוקרי הארץ עם העגנת הפר "דנדי" באוכלוסיית הבקר.

לאפרים האירה ההצלחה גם ברכישת פרות בחוץ-לארץ והפצתן ברוב אזורי הארץ לשם כינון עדרים חדשים, או הרחבתם. היה זה תפקיד לא קל, ביחוד בחירת הבקר בארה"ב בכמויות כה גדולות ותוך זמן קצר, כשלצורך העריכת טיב הבהמה עמדה לו רק טביעת-עינו, ללא כל מיסמך שהוא על מוצא הבהמה, כושר הייצור שלה וכדומה.

בוקרים רבים בארץ זוכרים אותו וודאי גם

בימים אלה פרש הח' אפרים שמארגן מהי שירות ששרת את בוקרי הארץ במשך למעלה מ-40 שנה, וחובה עלינו, בשעת הפרידה, לספר על האיש ועל פעלו.

אפרים היה במגע עם החקלאות עוד בימיו ילדותו. את דרכו העצמאית במקצוע הבקורות הוא התחיל מיד אחרי מלחמת העולם הראשונה, כשהגיע להולנד והצטרף לקבוצת החלוצים שלמדה את הבקורות להלכה ולמעשה במסגרת מפעל ההכשרה של ר. כהן ז"ל. עלייתו ארצה, לאחר גמר ההשתלמות, היתה שלובה בצעדים הראשונים של פיתוח ענף בקר החלב, בשמשו רפתן ומלווה של אחד המשלוחים הראשונים של בקר הולנדי לארץ. מובן מאליו שדרכו בארץ היתה סלולה וברורה — "רפתן", כינוי שזכה בו כל עובד ברפת, בטרם הועלתה התביעה שהרפתן חייב למלא גם את התפקיד של בוקר או מטפח. את תפקיד הרפתן מילא אפרים — בראשונה בכפר-גלעדי ואת רוב שנותיו כרפתן — בתל-יוסף.

השכלתו המקצועית של אפרים ועירנותו לפיתוח הענף עוררו אותו, בעודו משמש רפתן, לפעול בשטחי קידום הענף מבחינה מקצועית-טיפוחית. הוא היה מהראשונים שהתחיל בביקורת התנובה, בהנהלת רשימות מדוייקות בספרי הרפת והביקורת, ותודות להבנתו והתמצאותו בממשק הענף וכלכלתו, הדריך את הנהלת המשק בפיתוח העדר, בהרחבתו, בהקמת המבנים ובתיכנון האספקה.

כשהחלו השיחות על כינון "אגודה" או "אירגון" של רפתנים, גילה אפרים התעניינות רבה בדבר וסייע בעצותיו ובהסברתו לקבוצת את מטרות האגודה ולהתוות את צעדיה הראשונים בתנאים דאז. למזכירות האגודה, בשנים הראשונות לקיומה, נבחרו רפתנים בעלי "וותק" (ארצי) רב מזה של אפרים; שימשו בתפקידים אלה י. בירנבוים ויהושע כהני — זכרונם לברכה, אליהו נחמן שון מגבע ואחרים, ולאחר התפטרותו, "משברים" הוטל התפקיד על אפרים, בעודו משמש רפתן בתל-יוסף. מיד עם כניסתו לעבודה הסתעפה

רבייה לארצות-חוץ, תוך כוונה לגוון את מקורות ההכנסה של הבוקר הישראלי. יש לזכור שגם מפעל זה היה בחזקת מעשה בראשית, כי מי הכיר בתוך-לארץ את פרט-החלב הישראלי? היה הכרח להקדים בפרסום "שמה הטוב" של פרטנו בחוגי אנשי המקצוע בעולם ובספרות המקצועית, וגם לזאת הקדיש אפרים מרץ רב וכישרון. הוא הפיץ בשיטתיות ובהתמדה את הידיעות על תוצאות ביקורת התנובה בעדרינו, הוליד והדריך מבקרים מחוץ-לארץ במשקים שונים בארץ, וכן הפיץ מידע רב בשיחותיו ובפגישותיו עם אנשי מקצוע בכינוסים בינלאומיים שונים, בהם הוא השתתף לעתים.

עצם הביצוע של היצוא הראשון תבע הכנות ותיכנון יסודי למען מניעת כשלונות. העזרה שהוגשה על ידי אפרים לרוכשי הבקר הראשונים — בכינון הענף, בתיכנון האספקה, בציוד המבנים ובהדרכה בטיפול ובעבודה — נתגלו כגורם בעל ערך מכריע בקליטת המוצלחת של הפרה הישראלית על אדמת נכר.

ואולי כדאי בהזדמנות זו להזכיר תכונה "יוצאת דופן" של אפרים, בשמשו בתפקיד של עובד ציבורי: כשהיית פונה אליו במכתב — היית גם רשאי לקוות שבעוד יום-יומיים תזכה בתשובה ממנו! הלוואי ורבים מבין עובדי ציבור — "ממנו יראו וכך יעשו".

לאפרים הוענק פרס ע"ש חיים צימרמן ז"ל עבור שירותו הרב לטובת פיתוח ענף הבקורות בארץ, אך נדמה לי שאת סיפוקו העיקרי ואת הכרת התודה הוא שאב מיחס האימון שרחשו לו אנשי השורה של הענף, שבאו איתו במגע.

אפרים, עם פרישתו, רשאי להתגאות במסכת עשירה של מעשים והישגים, וחבל, חבל מאוד שהמחלה שתקפתה לפני שנים אחדות, אילצה אותו לפרוש מפעילות לטובת הענף. נביע את התקווה שכל עוד נשמה באפו לא יתן לרוח נכאה להשתלט עליו, התעניינותו במפעל חייו תתמיד, והוא ימשיך לתרום ממטענו העשיר אף בהימצאו מחוץ לשירות ציבורי-רשמית.

יעקב עצמון (כבשנה)

רחובות, אוגוסט 1967

כיועץ ומדריך ללא ליאות בשאלות טיפוח, הזנה וכלכלת הענף. רבים ביקשו עצה מפיו, באופן מיוחד בשעת צרה, כי נתנו אימון בניסיונו הרב ובשיקול דעתו המפוכח והאחראי.

אפרים לא שקט על שמריו — הוא לא שקט בשיגרא של עבודה משרדית-אדמיניסטרטיבית והיה ער כל השנים למתחדש ולמתקדם בענף מבחינת ההלכה והמעשה גם יחד, אולם הוא לא התלהב מכל חידוש שהוא, ולא אץ להנחילו לבוקרי הארץ, משנתעוררו אצלו ספקות לגבי תועלתו והתאמתו של החידוש לתנאי הבקורות בארץ; אין ספק שהוא מנע לא פעם מעשי פזיזות ובזבזו כספים לריק כשהבולטים לחידושים היו מוכנים לכל קרבן.

בהשתתפותו בהנהלת "החקלאית" שקד על שיפורים בהגשת העזרה הוואטרינארית ולא מעט מרץ השקיע בהפעלת השירות הוואטרינארי הממלכתי, בתקופת השלטון המנדטורי, לטובת עדרי הבקר במשק היהודי.

בשקידתו על ריווחיות הענף הוא השקיע עמל רב, שהיה כרוך במריטת עצבים, במשא ומתן במוסדות שונים, כגון "תנובה" ומשרדים ממשלתיים שונים. לא מעט יסורים ורוגז נפלו בחלקו עד שהיה עולה בידו להבטיח תמורה נאותה עבור תוצרי הענף.

אפרים היה ער גם להפצת השכלה בין הבוקרים; בהשפעתו הוגשה עזרה בהוצאה לאור של ספרות מקצועית, ואפרים עצמו אף פירסם מאמרים בעתונות הפארידית בשאלות מקצועיות שונות. מאלפות באופן מיוחד היו סקירותיו על תוצאות ביקורת התנובה, שהיו מלוות ניתוחים מנקודת-ראיה שונות, תוך ציון הבעיות שיש לשאוף לפתרון לעתיד לבוא.

אפרים השתתף גם כמרצה בקורסים המקצועיים ודבריו היו מעוררים תמיד עניין מיוחד בשומעים, כי תוכן הרצאותיו וסיגנונו היו על הרוב בעלי גוון אקטואלי, וכאילו סיפקו תשורה ברת על שאלות שכל בוקר היה מתלבט בהן בעבודתו היומיומית.

בשנים האחרונות לעבודתו במזכירות ההתאחדות הצליח אפרים לפתוח פתח לייצוא בקר